

Sport Psychology Studies

Journal homepage: <https://spsyj.ssric.ac.ir>

Article Type: Original

Presenting the Control Model of Management of Psychology Environment of Students' Marginalization in the School Sport

Mofid Onagh¹, Taher Bahlekeh^{*1}, Asra Askari¹, Zynalabedin Fallah¹

1. Department of Sport Management, Go.C., Islamic Azad University, Gorgan, Iran.

Received: 24/06/2025, **Revised:** 16/08/2025, **Accepted:** 18/08/2025

*Corresponding Author: Taher Bahlakeh, Email: taherbahlekeh@gmail.com

How to Cite: Onagh, M., Bahlekeh, T., Askari, A. Fallah, Z. (2025). Presenting the control model of management of psychology environment of students' marginalization in the school sport. Sports Psychology Studies, 14(53), 149-165. In Persian

Extended Abstract

Introduction

Sports strengthen the physical and mental strength of students. Daily exercise is essential for students because exercise not only helps students stay healthy, but also improves their emotional well-being. Sports should be a major part of the school curriculum because if students stay emotionally and physically healthy, they can easily focus on their studies. Students should participate in school sports to increase self-confidence, mental alertness and self-esteem. Sports are important in schools as they help teach students various skills such as leadership, patience, perseverance, team effort and social skills. Sports help students to maintain their health at the highest possible level. If students do daily physical activities, it will help them to avoid unwanted diseases. Exercise helps students increase cardiovascular fitness as well as increase bone density. It also helps to reduce blood sugar levels, chronic muscle tension and strengthen the lungs.

Materials and Methods

The research method was qualitative studies with a systematic exploratory approach using thematic analysis (Glaser et al., 2011). The statistical

population of the research included high school students of Golestan province who have experienced the phenomenon of "marginalization". This issue will be done with the approval of the student and his physical education teacher. First, a list of the statistical population was prepared, and then each group was interviewed according to the list. The interview continued until theoretical saturation was reached; therefore, the sampling method was purposeful. Research tools included systematic library study and exploratory (semi-structured) interview. The interview started with a question and then more detailed questions were asked to identify the desired dimensions and indicators. The extraction of components was done by examining the basics and background through the study of documents, books and articles including domestic and foreign sources. Interviews were used to complete and adapt the factors and relationships identified in the library study. The interviews were conducted based on the pre-designed analytical framework. Before each interview, the previous interviews were analyzed and used as the basis for the new interview. The validity of the instrument was controlled and

evaluated using the mentioned qualitative validity methods.

Findings

Finally, the data obtained from the theme analysis method and the formation of the theme network show that the dimensions and components of the research phenomenon have 4 overarching themes, 15 organizing themes and 79 basic themes. The results of the integration also showed that the themes emerging from the theme analysis method in this research are in line with the theoretical and research foundations. The results of the theme analysis showed that in the processes of marginalization of students in school sports in the three steps including the primary context, marginalization signs this phenomenon is pushed and institutionalized in schools. In other words, the phenomenon of marginalization of students in school sports first started with the basic context and then ended with signs and then this phenomenon was institutionalized. In between, inhibiting factors such as individual aspects, management skills, technical infrastructure, counseling approaches, social processes play an important role in controlling the phenomenon of marginalization of students in school sports. On the other hand, behavioral factors, supervision problems, individual limitations, infrastructural limitations as driving factors can lead to an increase in the level of marginalization of students in school sports. On the other hand, the results of the current research showed that short-term, medium-term and long-term solutions to control the phenomenon of marginalization of students in school sports are important and necessary and should be implemented.

Conclusion

Considering the importance and necessity of sports in all groups, including schools, today we do not see the proper and optimal use of all the sports opportunities in schools by all students. In such a way that without a doubt, the evidence shows that students do not use school sports properly and necessarily, and the quality of participation in sports is not the same among all of them. The lack of research in the direction of the lack of comprehensive studies regarding the analysis of the phenomenon of marginalization of students in school sports has led to the fact that

today serious solutions are not created in order to use all the sports capacities in schools. On the other hand, the lack of comprehensive studies in this field has caused that there are no precise scientific and practical solutions to change the level of student participation in school sports. This issue has caused the current research to be designed and implemented with the aim of analyzing the phenomenon of marginalization of students in school sports.

Keywords: Sport Alarm, Marginalization, Schools.

Ethical Considerations

Compliance with Research Ethical Guidelines

This article has been done considering all ethical principles.

Funding

This article is taken from the doctoral dissertation of the first person.

Authors' Contributions

All authors have participated in designing, implementing and writing all parts of the present study.

Conflicts of interest

The authors declared no conflict of interest.

نوع مقاله: پژوهشی اصیل

ارائه مدل مدیریت فضای روان‌شناختی در جهت کنترل به حاشیه رانده شدن دانش‌آموزان در ورزش مدارس

مفید اونق^۱، طاهر بهلکه^{۱*}، اسرا عسکری^۱، زین العابدین فلاح^۱

۱. گروه مدیریت ورزشی، واحد گرگان، دانشگاه آزاد اسلامی، گرگان، ایران.

تاریخ دریافت: ۱۴۰۴/۰۴/۰۳، تاریخ اصلاح: ۱۴۰۴/۰۵/۲۵، تاریخ پذیرش: ۱۴۰۴/۰۵/۲۷

*Corresponding Author: Taher Bahlakeh, Email: taherbahlekeh@gmail.com

How to Cite: Onagh, M., Bahlekeh, T., Askari, A. Fallah, Z. (2025). Presenting the control model of management of psychology environment of students' marginalization in the school sport. Sports Psychology Studies, 14(53), 149-165. In Persian

چکیده

هدف: با توجه به نقش حیاتی ورزش مدارس در رشد روانی-اجتماعی دانش‌آموزان، مدیریت فضای روان‌شناختی به منظور پیشگیری از به حاشیه رانده شدن آنان ضرورتی انکارناپذیر است. تحقیق حاضر باهدف ارائه مدل مدیریت فضای روان‌شناختی در جهت کنترل به حاشیه رانده شدن دانش‌آموزان در ورزش مدارس طراحی گردید.

مواد و روش‌ها: تحقیق حاضر ازجمله تحقیقات کیفی بود که به‌صورت میدانی اجرایی گردید. روش کیفی مورد استفاده در تحقیق حاضر از نوع گراندتئوری با رویکرد اکتشافی نظام‌مند با استفاده از تحلیل مضمون بود. مشارکت‌کنندگان در تحقیق حاضر شامل دانش‌آموزانی بودند که پدیده به حاشیه رانده شدن در ورزش را تجربه کرده باشند. مشارکت‌کنندگان در این پژوهش با استفاده از نمونه‌گیری هدفمند و با رویکرد انتخاب نمونه‌گیری همگون و درعین‌حال با رعایت حداکثر تنوع نمونه‌گیری شدند. این مسئله تا رسیدن به اشباع نظری شکل گرفت. درنهایت تعداد ۱۴ مصاحبه در این خصوص انجام گردید. این افراد شامل خبرگانی بودند که به موضوع پژوهش حاضر اشراف کامل داشتند. به عبارتی از منظر علمی و عملی سوابق ارزشمندی در این خصوص داشت. ابزار گردآوری اطلاعات در تحقیق حاضر مصاحبه نیمه ساختاریافته بود.

یافته‌ها: مدل پیشنهادی در سه سطح طراحی شده است: سطح فردی (شامل ارزیابی توانایی‌ها و علایق دانش‌آموزان)، سطح تعاملی (شامل بهبود روابط معلم-دانش‌آموز و پیشگیری از قلدری) و سطح سازمانی (شامل توزیع عادلانه منابع و تجهیزات). یافته‌ها نشان داد این مدل می‌تواند از طریق راهکارهای کوتاه‌مدت (مانند طراحی تکالیف اختصاصی)، میان‌مدت (مانند آموزش معلمان) و بلندمدت (مانند استعدادیابی نظام‌مند) به ایجاد محیطی فراگیر در ورزش مدارس کمک کند.

نتیجه‌گیری: این پژوهش مدلی برای مدیریت فضای روان‌شناختی ورزش مدارس ارائه می‌دهد که بر طراحی فعالیت‌های ورزشی انعطاف‌پذیر و غیررقابتی تأکید دارد. راهکار اصلی، آموزش معلمان برای استفاده از روش‌های مشارکتی و توجه به تفاوت‌های فردی دانش‌آموزان است.

کلید واژه‌ها: حاشیه رانده شدن، زنگ ورزش، مدارس.

مقدمه

ورزش مدارس به عنوان یکی از ارکان مهم نظام تربیتی، نقشی حیاتی در رشد همه‌جانبه دانش‌آموزان ایفا می‌کند. در این میان، فضای روان‌شناختی محیط ورزشی به عنوان بستری پویا و چندبعدی تعریف می‌شود که شامل مجموعه‌ای از عوامل عاطفی، اجتماعی و شناختی تأثیرگذار بر تجربه دانش‌آموزان از فعالیت‌های ورزشی است. این فضا متشکل از چهار مؤلفه اصلی شامل جو عاطفی (شامل احساس امنیت، تعلق و پذیرش)، کیفیت روابط (تعاملات معلم-دانش‌آموز و روابط همسالان)، ادراک از شایستگی (باور دانش‌آموز به توانایی‌های خود) و ساختار انگیزشی (گرایش به سمت انگیزش درونی یا بیرونی) است (بیلی^۱، ۲۰۰۶). مدیریت این فضا از آن جهت اهمیت دارد که پژوهش‌ها نشان می‌دهند محیط‌های ورزشی ناسالم می‌توانند به محلی برای بازتولید نابرابری‌های اجتماعی تبدیل شوند. مطالعات مانند (تامپسون^۲ و همکاران، ۲۰۲۲) به وضوح نشان داده‌اند که فضای روان‌شناختی نامناسب منجر به شکل‌گیری پدیده حاشیه‌نشینی سیستماتیک می‌شود، جایی که دانش‌آموزان با مهارت‌های حرکتی ضعیف‌تر به تدریج از مشارکت فعال بازمی‌مانند. این مسئله نه تنها سلامت روان آنان را تهدید می‌کند (افزایش اضطراب اجتماعی و کاهش اعتماد به نفس)، بلکه می‌تواند به بی‌گانگی از فعالیت بدنی در طول عمر منجر شود (لابوتز^۳، ۲۰۲۳). در چارچوب نظریه خودتعیین‌گری، مدیریت فضای روان‌شناختی در واقع به معنای ایجاد شرایطی است که سه نیاز اساسی روان‌شناختی دانش‌آموزان (شایستگی، استقلال و ارتباط) را در محیط ورزشی ارضا کند (فیلدز و همکاران، ۲۰۱۰).

توجه به فضای روان‌شناختی در جهت ایجاد فضای اجتماعی مطلوب نقش مهمی در توسعه فعالیت‌های ورزشی دارد. مدیریت فضای روان‌شناختی می‌تواند نقش مهمی در جهت بهبود فضای اجتماعی ارتقا تعاملات و درگیری‌های مطلوب اجتماعی گردد. به عبارتی توجه به فضای روان‌شناختی می‌تواند زمینه‌ساز ارتقا فعالیت‌های اجتماعی از جمله ورزش گردد (دیاموند^۴ و همکاران، ۲۰۱۶).

امروزه ورزش مدرسه‌ای به عنوان بستری حیاتی برای رشد همه‌جانبه دانش‌آموزان، نه تنها در بعد جسمانی، بلکه در ابعاد روانی-اجتماعی نیز حائز اهمیت است. با این حال، پدیده به حاشیه رانده شدن دانش‌آموزان در فعالیت‌های ورزشی مدارس، به عنوان

یک چالش جدی، می‌تواند تأثیرات منفی بر سلامت روان، اعتماد به نفس و انگیزه مشارکت آنان بگذارد. تحقیقات پیشین نشان داده‌اند که عواملی همچون ضعف در مهارت‌های حرکتی، ترس از قضاوت دیگران، نگرش‌های منفی معلمان ورزش، و ساختار رقابتی حاکم بر محیط‌های ورزشی می‌توانند به طرد اجتماعی و کاهش مشارکت فعال دانش‌آموزان منجر شوند (آزباوا و همکاران، ۲۰۲۳). ورزش به عنوان یک حوزه یادگیری چندبعدی، ظرفیت منحصر به فردی برای تقویت مهارت‌های شناختی، اجتماعی و هیجانی دانش‌آموزان دارد که می‌تواند به طور غیر مستقیم بر بهبود عملکرد تحصیلی آنان نیز تأثیر بگذارد (لابوتز^۵، ۲۰۲۳). به چالش کشیدن مهارت‌های تفکر انتقادی، تصمیم‌گیری و استدلال اخلاقی از جمله کارکردهای مطلوب ورزش در مدارس می‌باشد که به‌صورت جدی از سوی متولیان مدارس موردتوجه جدی قرار نگرفته است (واتسون^۶ و همکاران، ۲۰۱۹). معرفی ورزش در محیط مدرسه، به‌ویژه از طریق فعالیت‌های گروهی، یک شبکه اجتماعی را برای کودکان بر اساس علایق مشترک خارج از کلاس فراهم می‌کند که می‌تواند کارکردهای مثبت بسیاری در تکامل اجتماعی افراد داشته باشد (چریستسن و سورسن^۷، ۲۰۰۹). همچنین ورزش مسیر دیگری برای تحقق پتانسیل شخصی فراهم می‌کند. به‌صورتی که ورزش به جوانان اجازه می‌دهد تا نقش‌ها و مسئولیت‌های رهبری را بر عهده بگیرند و این مسئله می‌تواند مسئولیت‌پذیری فرد در بسیاری از حوزه‌ها را شامل شود (فلینتوف^۸ و همکاران، ۲۰۱۱).

یکی از مشکلات کلیدی در ورزش مدارس؛ عدم بهره‌گیری از تمامی دانش‌آموزان در فعالیت‌های ورزشی است. امروزه به‌واسطه برخی ضعف‌های ورزشی دانش‌آموزان؛ برخی از آنان علاقه چندانی جهت حضور در فعالیت‌های ورزشی مدارس ندارند (لابوتز^۹، ۲۰۲۳). همچنین برخی دیگر از افراد به‌واسطه محیط نامطلوب ورزشی و نبود امکانات مناسب در فعالیت‌های ورزشی شرکت نمی‌کنند (دیاموند^{۱۰} و همکاران، ۲۰۱۶). اگرچه تلاش‌هایی در جهت بهبود مشارکت ورزشی دانش‌آموزان در مدارس انجام شده است اما به علت پیچیدگی‌های علل عدم شرکت دانش‌آموزان در فعالیت‌های ورزشی در مدارس این مسئله به‌صورت جدی رفع ابهام نشده است (کریک^{۱۱}، ۲۰۱۳). به‌صورتی که امروزه مشخص شده است تا برخی گروه‌های دانش‌آموزان به علت وجود پدیده قلدری از حضور دیگران دانش‌آموزان در ورزش

6 Christensen & Sørensen

7 Flinttoof

8 Labotz

9 Diamond

10 Kirk

1 Bailey

2 Thompson

3 Diamond

4 Labotz

5 Watson

مدارس جلوگیری به عمل می‌آورند که این مسئله سبب گردیده است تا مشارکت دانش‌آموزان در ورزش مدارس را بیش از پیش مهم تلقی نماید. به عبارتی وجود علل مختلف و کلیدی در جهت به حاشیه رانده شدن دانش‌آموزان در فعالیت‌های ورزشی در مدارس؛ سبب گردیده است تا این پدیده به‌عنوان یک پدیده پیچیده درک گردد (گوداس^۱ و همکاران، ۲۰۰۱).

اهمیت ورزش در میان دانش‌آموزان سبب گردیده است تا ضرورت ایجاد بستری در جهت حضور فعال تمامی افراد فعالیت‌های ورزش مدارس ایجاد گردد. یکی از پدیده‌های مخرب در ورزش مدارس؛ به حاشیه رانده شدن دانش‌آموزان در ورزش می‌باشد (گورمان و همکاران، ۲۰۱۲). امروزه به دلایل مختلف فردی و یا محیطی برخی دانش‌آموزان عملاً در ورزش مدارس مشارکت حداکثری ندارند و بعضاً به دلایل بسیاری در فعالیت‌های ورزشی فعالیت نمی‌کنند (گرشل و همکاران، ۲۰۰۳). از سوی دیگر، مدیریت فضای روان‌شناختی به عنوان یک سازه کلیدی در محیط‌های آموزشی-ورزشی، می‌تواند با ایجاد جوّ حمایتی، تقویت خودکارآمدی و کاهش اضطراب اجتماعی، نقش تعدیل‌کننده در این پدیده ایفا کند. بر اساس نظریه خودتعیین‌گری، زمانی که نیازهای اساسی روان‌شناختی دانش‌آموزان (شایستگی، استقلال و ارتباط اجتماعی) در محیط ورزشی برآورده شود، احتمال مشارکت داوطلبانه و کاهش رفتارهای اجتنابی افزایش می‌یابد (لابوتر، ۲۰۲۳). همچنین، مطالعاتی که بر اساس مدل‌های محیط یادگیری مثبت انجام شده‌اند، تأکید می‌کنند که طراحی مداخلات روان‌شناختی در محیط‌های ورزشی می‌تواند به کاهش احساس انزوا و افزایش تعلق‌پذیری دانش‌آموزان بینجامد (فلینتوف و همکاران، ۲۰۱۱). در این راستا، پژوهش حاضر با هدف ارائه مدلی برای مدیریت فضای روان‌شناختی در جهت کنترل پدیده به حاشیه رانده شدن دانش‌آموزان در ورزش مدارس انجام شده است. فرض بر این است که بین کیفیت فضای روان‌شناختی حاکم بر محیط ورزشی (متغیر مستقل) و میزان به حاشیه رانده شدن دانش‌آموزان (متغیر وابسته) رابطه معکوس وجود دارد؛ به این معنا که هرچه محیط از نظر روان‌شناختی ایمن‌تر، حمایتی‌تر و غیررقابتی‌تر باشد، احتمال طرد اجتماعی دانش‌آموزان کاهش می‌یابد. همچنین، متغیرهای میانجی مانند خودکارآمدی ورزشی، اضطراب اجتماعی و انگیزش درونی می‌توانند در این رابطه نقش واسطه‌ای ایفا کنند (سولز^۲ و همکاران، ۲۰۲۳). ورزش مدارس به عنوان یکی از ارکان مهم نظام تربیتی، نه تنها در توسعه‌ی

قابلیت‌های جسمانی، بلکه در پرورش سلامت روانی و اجتماعی دانش‌آموزان نقش حیاتی ایفا می‌کند. با این حال، مشاهدات میدانی و گزارش‌های پژوهشی نشان می‌دهند که پدیده به حاشیه رانده شدن دانش‌آموزان در فعالیت‌های ورزشی مدارس به مشکلی جدی تبدیل شده است (بلینوا^۳ و همکاران، ۲۰۲۰). مطالعات انجام شده در محیط‌های آموزشی ایران حاکی از آن است که درصد قابل توجهی از دانش‌آموزان، به ویژه دختران و دانش‌آموزان با مهارت‌های حرکتی پایین، در زنگ ورزش احساس طردشدگی و انزوا می‌کنند. این مسئله زمانی حادتر می‌شود که بدانیم طرد اجتماعی در محیط ورزشی می‌تواند پیامدهای مخربی مانند کاهش اعتماد به نفس، افزایش اضطراب اجتماعی، بی‌زاری از فعالیت بدنی و حتی افت تحصیلی را به دنبال داشته باشد. از طرفی، تحقیقات نیز نشان داد که فضای روان‌شناختی حاکم بر محیط‌های ورزشی مدارس (شامل نگرش معلمان، جوّ رقابتی حاکم، و کیفیت روابط بین دانش‌آموزان) نقش تعیین‌کننده‌ای در شکلگیری این پدیده دارد. در نظام آموزشی ایران، اگرچه به ظاهر فرصت‌های برابر برای مشارکت در ورزش مدرسه وجود دارد، اما عوامل پنهانی مانند تمایزگذاری بر اساس مهارت‌های ورزشی، نبود برنامه‌های ورزشی متنوع و انعطاف‌پذیر، و عدم آگاهی معلمان از اصول روانشناسی ورزشی منجر به شکلگیری پدیده به حاشیه رانده شدن شده است. با وجود شناخت نسبی از این مشکل، مدل جامعی برای مدیریت فضای روان‌شناختی محیط‌های ورزشی مدارس با هدف پیشگیری از طردشدگی دانش‌آموزان ارائه نشده است. پژوهش حاضر با درک این خلأ، در پی آن است تا با استفاده از رویکرد کیفی و بهره‌گیری از تجربیات زیسته‌ی دانش‌آموزان طردشده، مدلی بومی و کاربردی برای ایجاد فضای ورزشی فراگیر و حمایتگر طراحی کند. این مدل می‌تواند مبنای علمی برای تدوین برنامه‌های مداخله‌ای توسط معلمان ورزش، روانشناسان مدرسه و سیاست‌گذاران آموزشی باشد. این مسئله سبب گردیده است تا تحقیق حاضر باهدف ارائه مدل مدیریت فضای روان‌شناختی در جهت کنترل به حاشیه رانده شدن دانش‌آموزان در ورزش مدارس طراحی و اجرا گردد.

روش‌شناسی پژوهش

این پژوهش با رویکرد کیفی و روش تحلیل مضمون (گلپیر و همکاران، ۲۰۱۱) به بررسی پدیده به حاشیه رانده شدن دانش‌آموزان در محیط ورزش مدارس پرداخته است. جامعه مورد مطالعه شامل دانش‌آموزان مقطع متوسطه استان گلستان بود که

تلاش شد تا حداکثر تنوع در ویژگی‌های شرکت‌کنندگان رعایت شود تا داده‌های غنی‌تری برای تحلیل فراهم گردد.

ابزار پژوهش شامل مطالعه کتابخانه‌ای نظامند و مصاحبه اکتشافی (نیمه ساختارمند) بود. مصاحبه با طرح یک سؤال آغاز گردید و در ادامه سؤالات جزئی‌تری باهدف شناسایی ابعاد و شاخص‌های موردنظر مطرح گردید. استخراج مؤلفه‌ها با بررسی مبانی و پیشینه از طریق مطالعه اسناد، کتاب‌ها و مقالات شامل منابع داخلی و خارجی انجام گردید. از مصاحبه‌ها جهت تکمیل و تطبیق عوامل و روابط شناسایی‌شده در مطالعه کتابخانه‌ای استفاده شد. انجام مصاحبه‌ها بر اساس چارچوب تحلیلی طراحی‌شده از قبل صورت گرفت. قبل از انجام هر مصاحبه، مصاحبه‌های قبلی تحلیل‌شده و مبانی مصاحبه جدید قرار گرفتند. روایی ابزار با استفاده از روش-های روایی سنجی کیفی ذکرشده کنترل و مطلوب ارزیابی شد.

به صورت عینی و ذهنی این پدیده را تجربه کرده بودند. برای انتخاب شرکت‌کنندگان از روش نمونه‌گیری هدفمند استفاده شد که در آن معیارهای مختلفی از جمله تنوع جنسیتی (پسران و دختران)، پایه تحصیلی (دهم تا دوازدهم)، سطح مهارت‌های حرکتی، نوع مدرسه (دولتی، غیرانتفاعی، نمونه دولتی) و پراکندگی جغرافیایی (شهرستان‌های مختلف استان) در نظر گرفته شد. فرآیند نمونه‌گیری به این صورت انجام گرفت که ابتدا با هماهنگی اداره آموزش و پرورش استان، فهرستی از مدارس دارای تنوع جمعیتی تهیه شد. سپس با کمک معلمان تربیت‌بدنی هر مدرسه، دانش‌آموزانی که واجد شرایط بودند شناسایی شدند. انتخاب نهایی شرکت‌کنندگان پس از تأیید همزمان خود دانش‌آموز و معلم تربیت‌بدنی مربوطه صورت می‌گرفت. این روند تا رسیدن به اشباع نظری ادامه یافت که در نهایت به انجام ۱۴ مصاحبه نیمه ساختاریافته منجر شد. در تمام مراحل نمونه‌گیری،

جدول ۱. مشخصات ابزارهای پژوهش

روش	مطالعه کتابخانه‌ای	مصاحبه
ابزار	رونوشت (چک‌لیست استخراج مفاهیم)	چارچوب پرسش (پرسشنامه باز پاسخ)
نمونه مورد مطالعه	منابع اطلاعاتی	منابع انسانی
	انتخاب نسخه‌های معتبر به لحاظ علمی و حقوقی	انتخاب افراد برحسب شایستگی علمی و فنی
روایی	روایی محتوایی رونوشت از دیدگاه متخصصان	روایی محتوایی پرسشنامه از دیدگاه متخصصان
میزان توافق بین کدگذاران و مصححان: ۸۰٪		

بررسی دقیق مصاحبه‌ها، کدها، طبقه‌بندی گردیدند؛ مقایسه مداوم، تفاوت‌ها و تشابهات بین این کدها را آشکار نمود؛ طبقات جدا و یا ادغام گردیدند تا نظریه درروند این فرآیند شکل گیرد. منابع و متون موجود نیز درروند تکمیل تئوری مورد استفاده قرار گرفتند. کار گردآوری داده‌ها تا زمانی ادامه یافت که پژوهشگر اطمینان حاصل کند که ادامه کار مطالب تازه‌ای به دانسته‌های او نمی‌افزاید. پس از انجام ۱۴ مصاحبه در طی دوره شش ماه، تحلیل داده‌ها حاکی از اضافه نشدن داده جدید به داده‌های قبلی بود؛ چرا که درصد بالایی از داده‌های مستخرج از مصاحبه‌های آخر تکراری بود؛ بنابراین، با رسیدن به حد اشباع نظری، به مصاحبه‌ها پایان داده شد. تحلیل مضمون با استفاده از مطالعات قبلی و نظر چند پژوهشگر انجام شد. مدل پژوهش نیز بر اساس روابط شناسایی‌شده به صورت یک چارچوب مفهومی ترسیم گردید.

اساس انتخاب نمونه این بود که افراد و اطلاعات منتخب بتوانند به شکل‌گیری نظریه و تکرارپذیری یافته‌ها کمک کنند. تکرارپذیری در دو بُعد مدنظر قرار گرفت: ۱. تکرارپذیری لغوی که در آن تولید نتایج مشابه با انتخاب موردهای مشابه هدف بود؛ ۲. تکرارپذیری نظری که در آن تولید نتایج متضاد از طریق انتخاب موردهایی در قطب‌های مخالف هدف بود. در این پژوهش، با ارائه بازخورد به مصاحبه‌شوندگان و قرار دادن آن‌ها در مسیر پژوهش به طوری که بر نحوه پاسخ گوئی آن‌ها تأثیر نگذارد، به منظور افزایش روایی درونی اقدام شد. ضمناً، پس از انجام هر مصاحبه، الگوی به دست آمده تا آن مرحله ارائه می‌شد و در صورتی که مصاحبه‌شونده نکاتی را نسبت به الگو داشت، مورد بحث قرار می‌داد. این کار پس از انجام مصاحبه انجام می‌شد تا مصاحبه خالی از هرگونه پیش فرض و جهت‌گیری انجام شود. همزمان با گردآوری داده‌ها، کار تحلیل آن‌ها طی سه مرحله تحلیل مضمون (پایه، سازمان دهنده و فراگیر) نیز شروع شد. با

مراحل تحلیل مضمون:

فرایند تحلیل مضمون بر اساس ۶ مرحله براون و کلارک (۲۰۰۶) استفاده شد.

گام اول: آشنا شدن با داده‌ها:

در این مرحله، داده‌های اولیه پژوهش از طریق مطالعه مبانی نظری و پژوهش‌های انجام‌شده در زمینه پژوهش، مطالعه و شناخت اولیه با داده‌ها حاصل گردید. در ادامه با انجام مصاحبه‌ها با ذینفعان، شناخت جامع‌تری از دید این افراد حاصل گردید.

گام دوم: ایجاد کدهای اولیه و کدگذاری:

در این مرحله، بعد از انجام مصاحبه و ثبت و ضبط آن، کدهای اولیه (مضامین اولیه) استخراج گردید (۷۹ مضمون اولیه).

گام سوم: جست‌وجو و شناخت مضامین:

در این مرحله، لیستی از مضامین اولیه تهیه گردید و مضامین با تکرار (فراوانی) بیشتر مشخص گردید و از نظر نگارشی، اصلاحاتی در مضامین صورت گرفت (۱۵ مضمون پایه).

گام چهارم: ترسیم شبکه مضامین:

در این مرحله مضامین پایه در گام سوم، با یکدیگر تلفیق گردیدند و مضامین سازمان دهنده را تشکیل دادند (۴ مضمون سازمان).

گام پنجم: تحلیل شبکه مضامین:

در این مرحله، شبکه مضامین شکل می‌گیرد. به نحوی که مضامین سازمان دهنده با یکدیگر تلفیق می‌شوند و مضامین فراگیر را شکل می‌دهند؛ بنابراین شکل مضامین تشکیل می‌شود.

گام ششم: تدوین گزارش:

نهایتاً بعد از تشکیل شبکه مضامین، این شبکه تفسیر و گزارش می‌گردد.

یافته‌های پژوهش

برای شناسایی متغیرهای اصلی مدل کنترل به حاشیه رانده شدن دانش‌آموزان در ورزش مدارس بر اساس تکنیک تحلیل مضمون، شناسایی و استخراج شدند. در این جدول به هر فرد کد Q1 تا Q14 داده شد. جدول شماره ۲ مضامین فراگیر مربوط به عوامل سوق دهنده را نشان می‌دهد.

جدول ۲. فراگیر مربوط به عوامل سوق دهنده

مضامین فراگیر	مضامین سازمان دهنده	مضامین پایه	فراوانی
عوامل سوق دهنده	تجربیات مدیریتی	بهبود اعتماد به نفس دانش آموزان	Q1,Q2,Q7,Q10,Q11
		بهبود تعهد ورزشی دانش آموزان	Q1,Q2,Q4,Q5, Q6,Q8
		بازگو نمودن ظرفیت های ورزشی دانش آموزان	Q2,Q3,Q4,Q5,Q9
		بهبود ریسک پذیری دانش آموزان در زنگ ورزش	Q1,Q2,Q4,Q10,Q11,Q13
		ارتقا مسئولیت پذیری دانش آموزان	Q2,Q3,Q5,Q6,Q10,Q12,Q14
		بهبود توانایی کنترل کلاس دبیران ورزش	Q4,Q7,Q10,Q13,Q14
		ارتقا توانایی دبیران ورزش در جهت کشف عدم مشارکت دانش آموزان	Q3,Q10,Q11,Q12,Q13
		الزام در ارائه طرح درس توسط دبیران ورزش	Q1,Q2,Q3,Q4,Q5,Q6,Q7,Q10,Q11,Q12,Q14
		ایجاد نظام ارزشیابی مدون و واقعی ویژه دانش آموزان و دبیران ورزش	Q3,Q5,Q6,Q8,Q10,Q12,Q14
		ایجاد حق انتخاب به دانش آموزان در فعالیت های برنامه ریزی شده زنگ ورزش	Q1,Q2,Q5,Q6,Q10
عوامل سوق دهنده	تجربیات مدیریتی	ارائه تکالیف فردی و گروهی به دانش آموزان در ورزش مدارس	Q1,Q3, Q4,Q5,Q6,Q11,Q12
		تنوع منابع درسی در زنگ ورزش	Q1,Q2,Q3,Q4,Q5,Q6,Q9,Q10,Q11,Q13
		تنوع در تجهیزات ورزشی	Q1,Q2,Q4,Q5,Q7,Q11,Q14
		تعمیر تجهیزات موجود در ورزش	Q1,Q2,Q3,Q4,Q5,Q8
		تهیه و تجهیز فناوری های نوین در ورزش	Q1,Q2,Q3,Q4,Q6,Q8,Q10,Q11,Q12
		بهینه سازی امکانات ورزشی موجود در مدارس	Q2,Q3,Q4,Q5,Q8,Q10,Q11,Q12
		شناسایی، کشف و تجهیز فناوری های نوین ارزان قیمت در ورزش مدارس	Q1,Q2,Q3,Q4,Q6,Q8,Q10,Q11,Q12
		استفاده از هوش مصنوعی در بهینه سازی زنگ ورزش	Q1,Q2,Q4,Q5,Q6,Q7,Q8,Q9,Q10,Q11
		شناسایی دانش آموزان درون گرا در محیط مدرسه	Q1,Q2,Q3,Q5,Q7,Q10,Q11
		ارائه خدمات مشاوره ای در خصوص اهمیت مشارکت ورزشی به دانش آموزان	Q1,Q3,Q4
عوامل سوق دهنده	تجربیات مدیریتی	ایجاد سیستم بازخورد به دانش آموزان در خصوص عملکرد در زنگ ورزش	Q1,Q2,Q5,Q6,Q10
		اجرا فعالیت های اجرایی جهت کشف استعداد های ورزشی	Q1,Q3,Q3,Q4,Q5,Q6,Q11,Q114
		بهبود مهارت های نوین تدریس دبیران ورزش	Q1,Q2,Q3,Q4,Q6,Q9,Q10,Q12,Q14
		شناسایی علاقه دانش آموزان به ورزش	Q1,Q2,Q4,Q5, Q6,Q14

Q2,Q3,Q4,Q5,Q13	ایجاد پروفایل‌های شخصی جهت جمع‌آوری اطلاعات فردی	فرایندهای اجتماعی
	دانش‌آموزان	
Q1,Q2,Q4,Q10,Q12,Q13	ایجاد گروه‌های اجتماعی غیررسمی در زنگ ورزش	
Q2,Q3,Q5,Q8,Q11,Q12,Q14	ایجاد رویدادهای رقابتی ورزشی در محیط مدرسه	
Q4,Q7,Q10,Q13,Q14	ارتقا ادغام اجتماعی در زنگ ورزش	
Q2,Q4,Q5,Q6,Q10,Q11,Q14	ارائه تکالیف گروهی در زنگ ورزش	
Q1,Q3,Q5,Q10,Q11,Q13	ایجاد اهداف گروهی در زنگ ورزش	
Q2,Q5,Q7,Q10,Q11	تقسیم‌بندی ناهمگن دانش‌آموزان در زنگ ورزش	

مضامین فراگیر مربوط به عوامل سوق دهنده نشان داد که این عوامل شامل جنبه‌های فردی، مهارت‌های مدیریتی، زیرساخت‌های فنی، مضامین فراگیر مربوط به عوامل سازنده می باشد. جدول شماره ۳ مضامین فراگیر مربوط به عوامل بازدارنده را نشان می دهد.

جدول ۳. فراگیر مربوط به عوامل بازدارنده

مضامین فراگیر	مضامین سازمان دهنده	مضامین پایه	فراوانی
عوامل رفتاری		رفتارهای ناسازگار و مخرب برخی دانش‌آموزان در زنگ ورزش	Q2,Q3,Q4,Q5,Q14
		عدم ارتباطات مطلوب بین فردی در زنگ ورزش	Q3,Q4,Q5,Q8,Q10,Q11
		وجود رفتارهای قلدرانه برخی دانش‌آموزان در زنگ ورزش	Q1,Q2,Q8,Q9, Q11
		خود برتر بینی برخی دانش‌آموزان در زنگ ورزش	Q1,Q2,Q4,Q10,Q12,Q14
		عدم مهارت‌های اجتماعی مطلوب دانش‌آموزان	Q1,Q2,Q4,Q10,Q11,Q14
مشکلات سرپرستی	عوامل بازدارنده	بی‌مسئولیتی برخی دبیران ورزش	Q1,Q2,Q5,Q6,Q10
		فشار کاری بالا دبیران ورزش	Q1,Q3,Q3,Q4,Q5,Q6,Q11,Q12
		نبود اخلاق حرفه‌ای در برخی دبیران ورزش	Q1,Q2,Q3,Q4,Q5,Q6,Q9,Q11,Q14
		عدم وجود منشور شغلی شفاف در میان دبیران ورزش	Q1,Q2,Q4,Q5, Q6,Q13
		تضاد نقش در حرفه‌ای دبیران ورزش	Q2,Q3,Q4,Q5,Q12
		عدم تعلق برخی ارکان مدارس به مسائل ورزش	Q1,Q2,Q4,Q10,Q12,Q13
محدودیت‌های فردی		عدم مهارت‌های ورزشی دانش‌آموزان	Q2,Q3,Q5,Q6,Q11,Q12,Q14
		عدم پیشینه مطلوب ورزشی دانش‌آموزان	Q4,Q7,Q11,Q13,Q14

Q2, Q4, Q6, Q7, Q10, Q11	عدم حمایت خانواده‌ها از ورزش فرزندان	محدودیت‌های زیرساختی
Q1, Q2, Q3, Q4, Q5, Q11, Q14	انتظارات نامتقارن دانش‌آموزان در زنگ ورزش	
Q1, Q3, Q5, Q8, Q10, Q11	مشکلات خانوادگی برخی دانش‌آموزان	
Q1, Q2, Q5, Q6, Q10	مشکلات زیرساختی ورزش در مدارس	
Q1, Q3, Q3, Q4, Q5, Q6, Q11, Q12	نبود امکانات مطلوب ورزشی در مدارس	
Q1, Q2, Q3, Q4, Q5, Q6, Q9, Q10, Q11, Q13	توزیع ناعادلانه منابع	
Q1, Q2, Q4, Q5, Q6, Q8	نبود سیستم‌های ارزیابی عملکرد شفاف در زنگ ورزش	
Q2, Q3, Q4, Q5, Q9	عدم شایسته‌سالاری در مدارس	

مضامین فراگیر مربوط به عوامل بازدارنده نشان داد که این عوامل شامل عوامل رفتاری، مشکلات سرپرستی، محدودیت‌های فردی و محدودیت‌های زیرساختی می باشد. جدول شماره ۴ مضامین فراگیر مربوط به فرایندها را نشان می دهد.

جدول ۴. فراگیر مربوط به فرایندها

مضامین فراگیر	مضامین سازمان دهنده	مضامین پایه	فراوانی
ایجاد زمینه اولیه		عدم تعاملات اجتماعی در زنگ ورزش	Q1, Q2, Q4, Q10, Q11, Q13
		گروه‌بندی متقارن در زنگ ورزش	Q2, Q3, Q5, Q6, Q10, Q12, Q14
		عدم مشارکت جمعی تمامی دانش‌آموزان در زنگ ورزش	Q4, Q7, Q10, Q13, Q14
		عدم شناخت از پتانسیل‌های ورزشی دانش‌آموزان	Q1, Q2, Q3, Q4, Q5, Q6, Q9, Q11, Q14
فرایندها	شکل‌گیری نشانه‌های حاشیه رانده شدن	عدم مشارکت جمعی تمامی دانش‌آموزان در زنگ ورزش	Q1, Q2, Q4, Q5, Q6, Q13
		عدم بهره‌گیری از تمامی ظرفیت‌های ورزشی دانش‌آموزان	Q1, Q3, Q4
		جو نامناسب زنگ ورزش مدارس	Q1, Q2, Q5, Q6, Q10
		خود برتربینی برخی دانش‌آموزان	Q1, Q2, Q5, Q6, Q10
تجارب	شکل‌گیری رفتارهای قدرت طلبانه برخی دانش‌آموزان در زنگ ورزش	سبک زندگی غیرفعال برخی دانش‌آموزان	Q1, Q2, Q3, Q4, Q5, Q8

Q1,Q3,Q3,Q4,Q5,Q6,Q11,Q114	عدم توجه به علائق ورزشی تمامی دانش‌آموزان
Q1,Q2,Q3,Q4,Q6,Q9,Q10,Q12,Q14	اجرا فعالیت‌های ورزشی بدون حضور دبیران ورزش

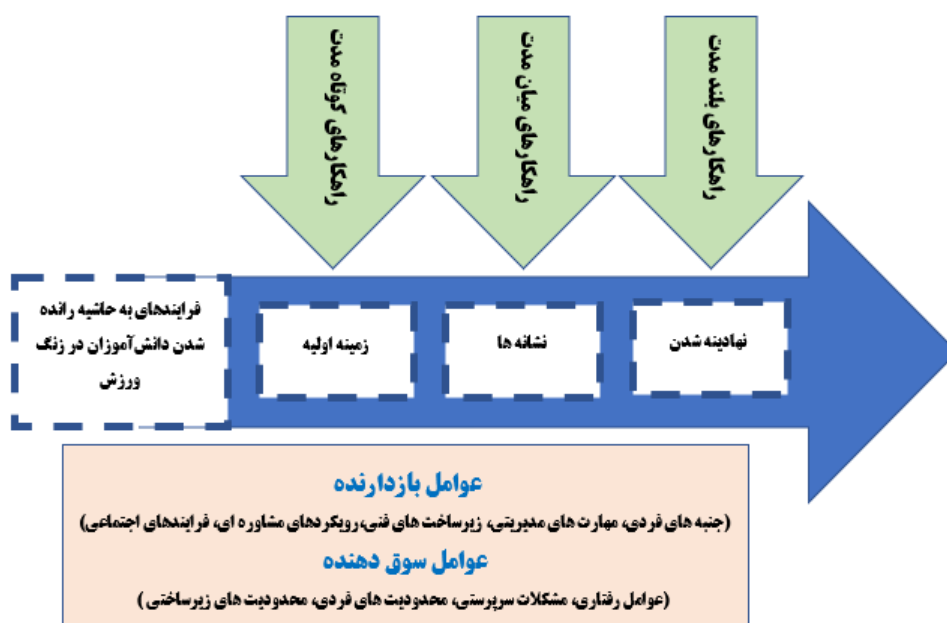
مضامین فراگیر مربوط به فرایندها نشان داد که فرایندها شدن و نهادینه شدن می باشد. جدول شماره ۵ مضامین شامل ایجاد زمینه اولیه، شکل‌گیری نشانه‌های حاشیه رانده فراگیر مربوط به راهکارها را نشان می دهد.

جدول ۵. فراگیر مربوط به راهکارها

مضامین فراگیر	مضامین سازمان دهنده	مضامین پایه	فراوانی
راهکارهای کوتاه مدت		ایجاد چک لیست عملیاتی در خصوص ارزیابی حسن فعالیت‌های انجام شده در زنگ ورزش	Q1,Q2,Q4,Q5, Q6,Q14
		ارائه تکالیف مشخص و مدون برحسب توانایی‌های فردی در زنگ ورزش	Q2,Q3,Q4,Q5,Q13
		ایجاد بانک اطلاعاتی از ویژگی‌های رفتاری و علائق دانش‌آموزان در ورزش	Q1,Q2,Q4,Q10,Q11,Q14
		ایجاد گروه‌های اجتماعی فعال و پویا در ورزش مدارس	Q2,Q3,Q5,Q6,Q10,Q13,Q14
		ارزیابی وضعیت مهارتی دبیران ورزشی	Q4,Q7,Q10,Q11,Q14
راهکارهای میان مدت		آموزش دبیران ورزش جهت ارتقا قابلیت‌های سرپرستی	Q4,Q7,Q10,Q13,Q14
		ایجاد منشور اخلاق حرفه‌ای شفاف در حرفه دبیری ورزش	Q2,Q4,Q5,Q6,Q10,Q11,Q14
		شناسایی و ارائه مشاوره رفتارهای قلدری در ورزش مدارس	Q1,Q3,Q5,Q10,Q11,Q13
		ایجاد سامانه اموال جهت ثبت و ضبط تجهیزات ورزشی موجود در مدارس	Q2,Q4,Q6,Q7,Q10,Q14
		ایجاد نظام اطلاعاتی شفاف از عملکرد ورزشی دانش‌آموزان	Q1,Q2,Q3,Q4,Q5,Q11,Q14
راهکارهای بلند مدت		توزیع عادلانه منابع ورزشی جهت پوشش همه‌گیر ورزش در تمامی مناطق جغرافیایی	Q1,Q3,Q5,Q8,Q10,Q12
		بهره‌گیری از ظرفیت‌های هوش مصنوعی در ارتقا سطح کیفی و کمی فعالیت‌های ورزشی مدارس	Q1,Q2,Q4,Q5,Q7,Q11,Q12
		اجرا سیستم استعدادیابی در ورزش مدارس در مسیر کشف، پرورش و نگهداشت استعدادها	Q1,Q2,Q3,Q4,Q5,Q13
		تقویت منزلت و جایگاه شغلی دبیران ورزشی	Q1,Q3,Q3,Q4,Q5,Q6,Q11,Q11
		هدایت تجهیزات ورزشی در مدارس با رویکرد توزیع عادلانه منابع	Q2,Q4,Q5,Q8,Q10,Q12

تحقیق دارای ۴ مضمون فراگیر، ۱۵ مضمون سازمان دهنده و ۷۹ مضمون پایه است. نتایج حاصل از ادغام نیز نشان داد که مضامین برآمده از روش تحلیل مضمون در این پژوهش با مبانی نظری و پژوهشی همسو می‌باشد.

مضامین فراگیر مربوط به راهکارها نشان داد که این راهکارها شامل راهکارهای کوتاه مدت، میان مدت و بلند مدت می‌باشد. درنهایت داده‌های برآمده از روش تحلیل مضمون و شکل‌گیری شبکه مضامین نشان‌دهنده آن است که ابعاد و مؤلفه‌های پدیده

شکل ۱. مدل مفهومی پژوهش مستخرج از فرایند کدگذاری و تطبیق با مبانی و پیشینه پژوهش

مشاوره‌ای، فرایندهای اجتماعی نقش مهمی در جهت کنترل پدیده به حاشیه رانده شدن دانش‌آموزان در زنگ ورزش مدارس دارد. از طرفی عوامل رفتاری، مشکلات سرپرستی، محدودیت‌های فردی، محدودیت‌های زیرساختی به عنوان عوامل سوق‌دهنده می‌تواند منجر به افزایش سطح به حاشیه رانده شدن دانش‌آموزان در زنگ ورزش مدارس گردد. از طرفی نتایج تحقیق حاضر نشان داد که راهکارهای کوتاه‌مدت، میان‌مدت و بلندمدت در جهت کنترل پدیده به حاشیه رانده شدن دانش‌آموزان در

نتایج تحلیل مضمون نشان داد که در فرایندهای به حاشیه رانده شدن دانش‌آموزان در ورزش مدارس در سه‌گام شامل زمینه اولیه، نشانه‌های به حاشیه رانده شدن و همچنین نهادهای شدن این پدیده در مدارس می‌باشد. به عبارتی پدیده به حاشیه رانده شدن دانش‌آموزان در زنگ ورزش مدارس ابتدا با زمینه اولیه شروع می‌گردد و در ادامه به نشانه‌ها ختم گردید و در ادامه این پدیده نهادهای شدن. در این بین عوامل بازدارنده‌ای از جمله جنبه‌های فردی، مهارت‌های مدیریتی، زیرساخت‌های فنی، رویکردهای

زنگ ورزش مدارس مهم و ضروری است که می‌بایستی اجرایی گردد.

بحث و نتیجه‌گیری

با توجه به اهمیت و ضرورت ورزش در تمامی گروه‌ها از جمله مدارس اما امروزه شاهد بهره‌گیری مناسب و مطلوب تمامی دانش‌آموزان از تمامی فرصت‌های ورزشی در مدارس نیستیم. به‌صورتی که بدون شک شواهد نشان می‌دهد که دانش‌آموزان به‌صورت مناسب و ضروری از ورزش مدارس استفاده نمی‌کنند و کیفیت مشارکت در ورزش در میان تمامی آنان یکسان نمی‌باشد. خلا تحقیقاتی در جهت نبود مطالعات جامع در خصوص تحلیلی بر پدیده به حاشیه رانده شدن دانش‌آموزان در ورزش مدارس سبب گردیده است تا امروزه راهکارهای جدی در جهت استفاده از تمامی ظرفیت‌های ورزشی در مدارس ایجاد نگردد. از طرفی نبود مطالعات جامع در این حوزه باعث شده است تا راهکارهای علمی و عملی دقیقی در جهت تحول در میزان مشارکت دانش‌آموزان در ورزش مدارس وجود نداشته باشد. این مسئله سبب گردیده است تا تحقیق حاضر باهدف ارائه مدل مدیریت فضای روان‌شناختی در جهت کنترل به حاشیه رانده شدن دانش‌آموزان در ورزش مدارس طراحی و اجرا گردید.

نتایج نشان داد که در فرایندهای به حاشیه رانده شدن دانش‌آموزان در زنگ ورزش مدارس در سه‌گام شامل زمینه اولیه، نشانه‌های به حاشیه رانده شدن و همچنین نهادهای به حاشیه رانده شدن این پدیده در مدارس می‌باشد. به عبارتی پدیده به حاشیه رانده شدن دانش‌آموزان در زنگ ورزش مدارس ابتدا با زمینه اولیه شروع می‌گردد و در ادامه به نشانه‌ها ختم گردید و در ادامه این پدیده نهادهای به حاشیه رانده شدن عوامل بازدارنده‌ای از جمله جنبه‌های فردی، مهارت‌های مدیریتی، زیرساخت‌های فنی، رویکردهای مشاوره‌ای، فرایندهای اجتماعی نقش مهمی در جهت کنترل پدیده به حاشیه رانده شدن دانش‌آموزان در زنگ

ورزش مدارس دارد. از طرفی عوامل رفتاری، مشکلات سرپرستی، محدودیت‌های فردی، محدودیت‌های زیرساختی به‌عنوان عوامل سوق‌دهنده می‌تواند منجر به افزایش سطح به حاشیه رانده شدن دانش‌آموزان در زنگ ورزش مدارس گردد.

یافته‌های این پژوهش که از طریق تحلیل مضمون داده‌های کیفی به دست آمده‌اند، تصویری جامع از فرایند به حاشیه رانده شدن دانش‌آموزان در محیط‌های ورزشی مدارس ارائه می‌دهد. نتایج نشان می‌دهد این پدیده یک فرایند پویا و سه مرحله‌ای است که از زمینه‌سازی اولیه آغاز شده، به بروز نشانه‌های عینی طرد اجتماعی می‌انجامد و در نهایت در ساختار مدرسه نهادینه می‌شود. این یافته‌ها وقتی در چارچوب نظریه‌های روانشناسی ورزشی مورد بررسی قرار می‌گیرند، از قدرت تبیین‌کنندگی بالایی برخوردار می‌شوند.

نظریه خودتعیین‌گری به خوبی می‌تواند مکانیسم‌های روانشناختی این پدیده را توضیح دهد. زمانی که دانش‌آموزان در محیط ورزشی احساس شایستگی نمی‌کنند، اختیاری در انتخاب فعالیت‌ها ندارند و با همسالان خود ارتباط مثبت برقرار نمی‌کنند، به تدریج به حاشیه رانده می‌شوند. از سوی دیگر، نظریه سیستم‌های اکولوژیک برون‌فبرنر به ما کمک می‌کند تا بفهمیم چگونه عوامل فردی، تعاملات اجتماعی و سیاست‌های آموزشی در تعامل با یکدیگر این فرایند را شکل می‌دهند (محمدی و نجفی، ۲۰۲۳). در این میان، عواملی مانند مهارت‌های مدیریتی معلمان و رویکردهای مشاوره‌ای می‌توانند به عنوان عوامل محافظتی عمل کنند، در حالی که محدودیت‌های فردی و زیرساختی به عنوان عوامل خطرآفرین این فرایند را تشدید می‌کنند. یافته‌های این پژوهش از چند جهت حائز اهمیت است. نخست آنکه نشان می‌دهد پدیده طرد اجتماعی در محیط ورزشی

مدرسه یک فرایند پویا و چندبعدی است که صرفاً با تمرکز بر یک بعد خاص نمی‌توان آن را حل کرد. دوم آنکه راهکارهای مقابله با این پدیده باید در سه سطح کوتاه‌مدت، میان‌مدت و بلندمدت طراحی شوند. در کوتاه‌مدت می‌توان با تعدیل روش‌های تدریس و ایجاد فضای غیررقابتی، از تشدید مشکل جلوگیری کرد. در میان‌مدت، آموزش مهارت‌های روانشناختی به معلمان و ایجاد سیستم‌های حمایتی می‌تواند مؤثر باشد. در بلندمدت نیز باید نگرش سیستم آموزشی به ورزش مدرسه را تغییر داد و زیرساخت‌های لازم را فراهم کرد. این پژوهش با وجود محدودیت‌هایی مانند تمرکز بر یک منطقه جغرافیایی خاص، گام مهمی در جهت درک علمی پدیده طرد اجتماعی در محیط‌های ورزشی مدارس برداشته است (آیزاوا و همکاران، ۲۰۲۳؛ لایوتز و همکاران، ۲۰۲۳؛ حسن‌زاده و عبدی زاده، ۲۰۲۲؛ زارع و همکاران، ۲۰۲۰). یافته‌های آن می‌تواند مبنای ارزشمندی برای تحقیقات آینده و طراحی مداخلات مؤثر باشد. در نهایت، اجرای راهکارهای پیشنهادی این پژوهش می‌تواند به ایجاد محیط‌های ورزشی مدرسه‌ای منجر شود که در آن همه دانش‌آموزان، صرف نظر از سطح مهارت‌های حرکتی، امکان تجربه موفقیت و رشد شخصیتی را داشته باشند. چنین محیطی نه تنها به بهبود کیفیت درس تربیت بدنی می‌انجامد، بلکه می‌تواند نقش مهمی در ارتقای سلامت روانی و اجتماعی دانش‌آموزان ایفا کند.

از طرفی نتایج تحقیق حاضر نشان داد که راهکارهای کوتاه‌مدت، میان‌مدت و بلندمدت در جهت کنترل پدیده به حاشیه رانده شدن دانش‌آموزان در زنگ ورزش مدارس مهم و ضروری است که می‌بایستی اجرایی گردد. به نظر می‌رسد توجه به برخی راهکارهای کوتاه‌مدت از جمله ایجاد چک لیست عملیاتی در خصوص ارزیابی حسن فعالیت‌های انجام‌شده در زنگ ورزش، ارائه تکالیف مشخص و مدون برحسب توانایی‌های فردی در زنگ

ورزش، ایجاد بانک اطلاعاتی از ویژگی‌های رفتاری و علائق دانش‌آموزان در ورزش، ایجاد گروه‌های اجتماعی فعال و پویا در ورزش مدارس و ارزیابی وضعیت مهارتی دبیران ورزشی و همچنین برخی راهکارهای میان‌مدت از جمله آموزش دبیران ورزش جهت ارتقا قابلیت‌های سرپرستی، ایجاد منشور اخلاق حرفه‌ای شفاف در حرفه دبیری ورزش، شناسایی و ارائه مشاوره رفتارهای قلدری در ورزش مدارس، ایجاد سامانه اموال جهت ثبت و ضبط تجهیزات ورزشی موجود در مدارس و ایجاد نظام اطلاعاتی شفاف از عملکرد ورزشی دانش‌آموزان و راهکارهای بلندمدتی شامل توزیع عادلانه منابع ورزشی جهت پوشش همه‌گیر ورزش در تمامی مناطق جغرافیایی، بهره‌گیری از ظرفیت‌های هوش مصنوعی در ارتقا سطح کیفی و کمی فعالیت‌های ورزشی مدارس، اجرا سیستم استعدادیابی در ورزش مدارس در مسیر کشف، پرورش و نگهداشت استعدادها، تقویت منزلت و جایگاه شغلی دبیران ورزشی و هدایت تجهیزات ورزشی در مدارس با رویکرد توزیع عادلانه منابع می‌تواند زمینه جدی در جهت کاهش به حاشیه رانده شدن دانش‌آموزان در زنگ ورزش مدارس گردد.

یافته‌های این پژوهش نشان می‌دهد که مدیریت فضای روان‌شناختی ورزش مدارس نیازمند اتخاذ راهکارهای نظام‌مند در سه سطح زمانی کوتاه‌مدت، میان‌مدت و بلندمدت است. این یافته‌ها را می‌توان در چارچوب نظریه‌های روان‌شناسی محیط‌های آموزشی و روان‌شناسی ورزشی مورد تحلیل قرار داد. در سطح کوتاه‌مدت، راهکارهای پیشنهادی مانند ایجاد چک‌لیست عملیاتی و طراحی تکالیف مبتنی بر توانایی‌های فردی، با نظریه یادگیری اجتماعی بندورا همخوانی دارد. این نظریه تأکید می‌کند که محیط‌های آموزشی باید به گونه‌ای طراحی شوند که خودکارآمدی دانش‌آموزان را تقویت کنند. ایجاد بانک اطلاعاتی از ویژگی‌های رفتاری و علائق دانش‌آموزان نیز با نظریه‌های تفاوت‌های فردی در یادگیری همسوست

که بر ضرورت توجه به ویژگی‌های منحصر به فرد هر یادگیرنده تأکید دارد (لی و همکاران، ۲۰۲۰؛ بلوتوا و همکاران، ۲۰۲۰؛ کوآرمی و همکاران، ۲۰۲۰). راهکارهای میان‌مدت پیشنهادی، به ویژه آموزش دبیران ورزش و ایجاد منشور اخلاق حرفه‌ای، با نظریه‌های رهبری تحولی و محیط‌های یادگیری مثبت مرتبط است. مطالعات نشان داده‌اند که کیفیت روابط معلم-دانش‌آموز یکی از مهم‌ترین عوامل پیش‌بینیکننده مشارکت دانش‌آموزان در فعالیت‌های ورزشی است. شناسایی و مشاوره رفتارهای قلدری نیز با یافته‌های پژوهش‌های مربوط به جو روان‌شناختی مدارس همخوانی دارد که نشان می‌دهند قلدری یکی از عوامل اصلی ایجاد محیط‌های آموزشی ناامن است (بروک هافر و همکاران، ۲۰۲۰). در سطح بلندمدت، راهکارهایی مانند توزیع عادلانه منابع و استعدادیابی ورزشی را می‌توان در چارچوب نظریه عدالت آموزشی تحلیل کرد. این نظریه بر ضرورت ایجاد فرصت‌های برابر برای تمام دانش‌آموزان تأکید دارد. به‌کارگیری فناوری‌های نوین مانند هوش مصنوعی نیز با یافته‌های پژوهش‌های اخیر در حوزه فناوری‌های آموزشی همسوست که نشان می‌دهند این فناوری‌ها می‌توانند به شخصی‌سازی یادگیری کمک کنند. نکته حائز اهمیت در این مدل، توجه همزمان به عوامل فردی (مانند توانایی‌های دانش‌آموزان)، عوامل بین‌فردی (مانند روابط معلم-دانش‌آموز) و عوامل سازمانی (مانند توزیع منابع) است. این رویکرد کل‌نگر با نظریه سیستم‌های اکولوژیک برون‌فنبیرنر همخوانی دارد که تأکید می‌کند برای درک رفتار انسان باید به تعامل بین سطوح مختلف سیستم‌های محیطی توجه کرد.

برای ایجاد محیطی فراگیر و حمایتگر در ورزش مدارس که از به حاشیه رانده شدن دانش‌آموزان جلوگیری کند، مجموعه‌ای از اقدامات بهم پیوسته و مرحله‌ای پیشنهاد می‌شود. در گام نخست، ضروری است معلمان ورزش با

استفاده از ابزارهای عملیاتی مانند چک‌لیست‌های استاندارد، فعالیت‌های ورزشی را بر اساس معیارهای روان‌شناختی و تربیتی ارزیابی کنند. این ارزیابی‌ها باید همراه با طراحی تکالیف اختصاصی باشد که متناسب با سطح توانایی هر دانش‌آموز تنظیم شده و از طریق بانک اطلاعاتی جامعی که ویژگی‌های فردی و علایق ورزشی دانش‌آموزان را ثبت می‌کند، پشتیبانی شود. در کنار این اقدامات فوری، تشکیل گروه‌های اجتماعی پویا در محیط ورزش مدرسه می‌تواند فضایی امن برای تعاملات مثبت بین دانش‌آموزان ایجاد کند. این اقدامات کوتاه‌مدت زمانی اثربخش‌تر خواهند بود که همراه با ارزیابی مستمر مهارت‌های حرفه‌ای دبیران ورزش باشد تا اطمینان حاصل شود که آنان از صلاحیت‌های لازم برای ایجاد محیطی فراگیر برخوردارند. برای تحول پایدارتر، برنامه‌ریزی آموزشی ویژه‌ای برای ارتقای مهارت‌های سرپرستی و مدیریتی دبیران ورزش ضروری است. این آموزش‌ها باید در چارچوب منشور اخلاق حرفه‌ای روشنی طراحی شود که استانداردهای رفتاری و تعهدات حرفه‌ای معلمان ورزش را مشخص می‌کند. در این میان، توجه ویژه به شناسایی و مشاوره رفتارهای قلدری از طریق ایجاد سیستم‌های گزارش‌دهی محرمانه می‌تواند به کاهش رفتارهای تبعیض‌آمیز کمک کند. استقرار سامانه‌های یکپارچه برای مدیریت تجهیزات ورزشی و ثبت عملکرد دانش‌آموزان، شفافیت لازم برای نظارت و بهبود مستمر را فراهم می‌آورد. این سیستم‌های اطلاعاتی می‌توانند مبنای تصمیم‌گیری‌های عادلانه‌تری در تخصیص منابع و شناسایی استعدادها قرار گیرند. در بلندمدت، تحقق عدالت آموزشی در حوزه تربیت بدنی مستلزم بازنگری اساسی در توزیع منابع ورزشی بین مدارس مختلف است. به‌کارگیری فناوری‌های نوین مانند هوش مصنوعی می‌تواند با تحلیل الگوهای مشارکت دانش‌آموزان، به طراحی برنامه‌های ورزشی شخصی‌سازی شده کمک کند.

شخصیتی را داشته باشند. برای تضمین اثربخشی این مدل، پیشنهاد می‌شود پایش و ارزشیابی دوره‌ای نیز طراحی شود تا بتوان در بازه‌های زمانی مشخص، میزان تحقق اهداف را ارزیابی و اصلاحات لازم را اعمال کرد.

تقدیر و تشکر

از همه سرورانی که ما را در این پژوهش یاری‌رساندن کمال تقدیر و تشکر را داریم.

References

1. Aizawa, K., Orr, M., Inoue, Y., Nagazumi, J., & Yoshida, M. (2023). Leveraging sport events for sustainable sport participation: how schools contribute to sport development through events. *European Sport Management Quarterly*, 23(3), 662-682.
2. Bailey, R. (2006). Physical education and sport in schools: A review of benefits and outcomes. *Journal of school health*, 76(8), 397-401.
<https://onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1111/j.1746-1561.2006.00132.x>.
3. Blynova, O., Kruglov, K., Semenov, R., Los, O., & Popovych, I. S. (2020). Psychological safety of the learning environment in sports school as a factor of achievement motivation development in young athletes, 2(4), 1-11.
4. Bork-Hüffer, T., Mahlknecht, B., & Kaufmann, K. (2020). (Cyber) Bullying in schools—when bullying stretches across cON/FFlating spaces. *Children's Geographies*, 5, 1-13.
<https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/14733285.2020.1784850>.
5. Christensen, M. K., & Sørensen, J. K. (2009). Sport or school? Dreams and dilemmas for talented young Danish football players. *European Physical Education Review*, 15(1), 115-133.
<https://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/1356336x09105214>.
6. Diamond, A. B., Callahan, S. T., Chain, K. F., & Solomon, G. S. (2016). Qualitative review of hazing in collegiate and school sports: consequences from a lack of culture, knowledge and responsiveness. *British journal of sports*
7. Fields, S. K., Collins, C. L., & Comstock, R. D. (2010). Violence in youth sports: hazing, brawling and foul play. *British journal of sports medicine*, 44(1), 32-37.
<https://bjsm.bmj.com/content/44/1/32.short>.
8. Flintoff, A., Foster, R., & Wystawnoha, S. (2011). Promoting and sustaining high quality physical education and school sport through school sport partnerships. *European physical education review*, 17(3), 341-351.
<https://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/1356336X11416731>.
9. Gershel, J. C., Katz-Sidlow, R. J., Small, E., & Zandieh, S. (2003). Hazing of suburban middle school and high school athletes. *Journal of adolescent health*, 32(5), 333-335. DOI: <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S1054139X03000211>.
10. Gorman, P. P., Butler, R. J., Rauh, M. J., Kiesel, K., & Plisky, P. J. (2012). Differences in dynamic balance scores in one sport versus multiple sport high school athletes. *International journal of sports physical therapy*, 7(2), 148-156.
<https://pmc.ncbi.nlm.nih.gov/articles/PMC3325637>.
11. Goudas, M., Dermitzaki, I., & Bagiatas, K. (2001). Motivation in physical education is correlated with participation in sport after school. *Psychological Reports*, 88(2), 491-496.
<https://journals.sagepub.com/doi/abs/10.2466/pr0.2001.88.2.491>.
12. Hassanzadeh, S., Abdizadeh, J. (2022). Identifying and ranking the effective factors on improving the quality of physical education and sports lessons in

اجرای سیستم استعدادیابی علمی در کنار تقویت جایگاه حرفه‌ای دبیران ورزش، انگیزه معلمان و دانش‌آموزان را به صورت همزمان افزایش خواهد داد. این مجموعه اقدامات به صورت زنجیره‌ای و تکمیلی طراحی شده‌اند به طوری که هر سطح، مقدمات لازم برای اجرای موفق سطح بعدی را فراهم می‌آورد. اجرای هماهنگ این پیشنهادات می‌تواند فضای روان‌شناختی ورزش مدارس را به محیطی تبدیل کند که در آن همه دانش‌آموزان، صرف نظر از سطح توانایی‌های حرکتی، فرصت تجربه موفقیت و رشد

- Ardabil schools. 3, 9-16. (Persian). DOI: https://scholar.google.com/scholar?hl=en&as_sdt.
13. Kirk, D. (2013). Gender associations: Sport, state schools and Australian culture. In Sport in Australasian society (pp. 49-64). Routledge. <https://www.taylorfrancis.com/chapters/edit/10.4324/9780203045305-5>.
 14. Kvarme, L. G., Misvær, N., Valla, L., Myhre, M. C., Holen, S., & Sagatun, Å. (2020). Bullying in school: Importance of and challenges involved in talking to the school nurse. The Journal of School Nursing, 36(6), 451-457. <https://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/1059840519846649>.
 15. LaBotz, M. (2023). Bullying, harassment and abuse in sport. In The Youth Athlete (pp. 497-505). Academic Press. .
 16. Li, L., Chen, X., & Li, H. (2020). Bullying victimization, school belonging, academic engagement and achievement in adolescents in rural China: A serial mediation model. Children and youth services review, 113, 104946. <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0190740920300645>.
 17. Mohammadi, M., Najafi Toh Khokhdeh, G. (2023). Investigation of the effective factors of teaching sports lessons in Iranian schools, the first national sports science conference with the approach of public sports, Ardabil. 1-10. In Persian
 18. Sulz, L. D., Gleddie, D. L., Kinsella, C., & Humbert, M. L. (2023). The health and educational impact of removing financial constraints for school sport. European Physical Education Review, 29(1), 3-21. <https://journals.sagepub.com/doi/full/10.1177/1356336X221104909>.
 19. Watson, A., Timperio, A., Brown, H., Hinkley, T., & Hesketh, K. D. (2019). Associations between organised sport participation and classroom behaviour outcomes among primary school-aged children. PloS one, 14(1), 1-9. <https://journals.plos.org/plosone/article?id=10.1371/journal.pone.0209354>.
 20. Zare, H., Behrad, M., Kahdoi, S. (2020). Examining bullying in schools and presenting solutions, the 4th International Congress of Psychological and Educational Sciences, Tehran. 1-8. In Persian